

Олексій Титаренко

Англійські чари, російські жахи та трохи японського лісу

[1]. Сем Тейлор-Вуд
Стілець Брема Стокера III. 2005
С-print . 121,9 x 96,5
© Сем Тейлор-Вуд. Надано Джейм Джопліном /
галерея White Cube (Лондон)

[1]

Сем Тейлор-Вуд, Великобританія

«21 Росія», Росія

Кейта Сугіура, Японія

PinchukArtCentre

17.01 – 01.03.2009

Це все сьогодні...

[2]. Сем Тейлор-Вуд у Києві

● **А потім буде** виставка 12 найцікавіших молодих претендентів на Премію PinchukArtCentre, а потім — сам великий та жадливий Демієн Герст...

Київ таки стає європейською арт-столицею. Довжелезна черга молоді на Басейній, що вишикувалася з першого дня роботи виставки, говорить про те, що:

- а) молодь у нас мистецтвом цікавиться значно більше ніж батьки, які втикають у телевизор;
- б) PinchukArtCentre-у, як завжди, є що показати — до Спінки художників черги не стоять.

[2]. PinchukArtCentre © 2008. Фото: Сергій Іллін

Розмах виставки також, як завжди, приголомшує. Два поверхи — Сем, іще два — ціла банда росіян та ще й маленький екзотичний японець у маленькій Project Room.

Сем — жінка, така собі нічогенька жіночка. Нещодавно Naggers Bazaag умовив її фотографуватися голою. Для людини, яка народилася в 1967-му, це щось неймовірне: висока, струнка, якась уся тендітно-натхненна. Справжня англійська леді. Пишуть, що була онкологія, та дивним чином Сем вислизнула. Дай Боже здоров'я.

Сем приїтала на відкриття — на хвору не схожа. Схожа на добру чарівницю з казок мого дитинства. Вона і є чарівниця.

Відвідувачі виставки відразу йдуть на музику й потрапляють у зачарований простір, де на восьми великих екранах бачать музикантів. Ті грають, але... в руках у них немає інструментів. Обличчя — зосереджено-натхненні, руки старанно рухають невидимими смичками, пурхають по невидимих клавішах. Є інструменти, немає інструментів... Облиште, поручик, — музика лине? Ще й як. Уже потім ти знаходиш в Інтернеті, що це — славетний Оркестр Бі-Бі-Сі, що Сем довго вмовляла му-

[3]

[3]. Виставка Сем Тейлор-Вуд
Видих. 2008
PinchukArtCentre © 2008
Фото: Сергій Іллін

зикантів спробувати пограти на камеру без інструментів, ті відмовлялися, відмовлялися, а потім погодилися — і як розійшлися! Знято ж типу на репетиції — вони у джинсах. Та коли ці вгодовані англійські обличчя на очах починають зосереджуватись та світлішати, ти своїми очима, даруйте за пафос, бачиш, що таке музика.

Якимось містичним чином ця гучна музика Сем переплелася з тихою, але так само чистою музикою росіянина Віктора Алімпієва — на два поверхи вище. Алімпієв упритул знімав якийсь віртуозний чоловічий хор у голландському Утрехті. Солісти там по черзі затримують дихання і через довгу паузу видихають найвищу ноту. Ти майже тремтиш, чекаш цього клятого видиху, а потім відчува-

еш справжній катарсис, як кажуть жартуни з російського «Синього супу».

Тонкі та, не побоюся сказати, поетичні речі роблять ці художники. Парижанка Софі Каль, яка на останній Венеційській бієнале отримала головного Лева, — теж із цієї чарівної породи. Гарні зараз часи настають. Ніхто не бігає з голою дупою. Навіть «собака» Кулик перетворився на монгольського гуру. Кулика, до речі, чомусь не запросили, й без нього було якось сумно — усе ж таки наш, киянин.

Сем у 1990-х теж бігала. Чи не перша її відома робота — світлина 1993 року, де вона стоїть у позі ботічелієвої Венери. Джинси впали, на майці великими літерами написано Fuck, Suck, Spank, Wank.

Справа молода — у 1990-му Сем закінчила ле-

[4]. Олена Франчук, Віктор Пінчук та галерист Джей Джоплін. Фото: Сергій Іллін

[5]. Сем Тейлор Вуд, Екхард Шнайдер та Мауріціо Каттелан. Фото: Сергій Іллін

[6]

гендарний Голдсмітс Коледж. Той, що й Демієн Герст, і її подруга Трейсі Емін.

Хлопців та дівчаток підхопив геній реклами та піару Чарльз Саатчі, прокатав їх через Берлін—Париж—Нью-Йорк, улаштував пару гучних скандалів і з'явилися YBA — Young British Artists, справжні зірки. У тому ж таки 1997-му, коли розпочалися гастролі їхньої виставки Sensations, Саатчі пропхнув Сем на Венеційську бієнале, й вона відразу отримала маленького Лева — «для молодих». YBA — досить брутальні хлопці, Сем серед них — принцеса. «Зачарована принцеса брит-арту» — як про неї пишуть англійські газети.

Про гроші принцеса могла не думати, про все дбав дядечко Чарльз. До того ж ще й дуже вдало вийшла заміж — за самого Джея Джопліна, власника галереї White Cube. Джей розпочи-

нав саме з художниками YBA, і разом із ними швидко став мега-зіркою.

Сем не треба було когось дивувати-шокувати, й вона поринула у світ своїх інфантильних (у неї це, як ні в кого, від «інфанти») мрій. Знімала на відео, як спить Девід Бекхем, душка такий, чи фотографувала, як плаче Дастиг Гофман. З цими акторами-плаксами принцеска промарудилася три рочки. Деяко купив наш пан Пінчук, і вони домонтували плаксіїв до експозиції трохи пізніше.

Та що нам оті голлівудські плакси, коли ось вона сама, Сем Тейлор-Вуд, у майці й трусиках ширяє просто в повітрі своєї майстерні! Назва красномовна — «Втеча художника».

Чаклунство продовжується... Ось вона стоїть у карколомній позі на бильці стільця, навіть і не стоїть, а просто падає. На стіні — велика

[6] Сем Тейлор-Вуд
Втеча художника (Червоний)
2008
С-print . 109,2 x 134,6
© Сем Тейлор-Вуд. Надано
Джеєм Джопліном / галерея
White Cube

[7]

[7]. Виставка Сем Тейлор-Вуд
Ця біла лихоманка. 2007
PinchukArtCentre © 2008
Фото: Сергій Іллін

тінь самої Сем, а стілець — зараз лякайтеся — стілець ніякої тіні не відкидає. І не дивно — це стілець самого Брема Стокера (того, що Дракулу колись вигадав), як читаємо ми в назві фотосерії.

Дитячі іграшки якісь, дива фотошопу — та люди в цій залі й самі стають, як діти: бігають, щось кричать. Сем якимось магічним чином робить із дорослих дітей, із нашого Віктора Пінчука — маленького хлопчика. Мабуть, спеціально для нього привезла зараз останнє відео про його улюблених Кличків: брати там сидять одразу після бою, як римські гладіатори. Сем любить великих красивих чоловіків — до того вона робила відео з Майком Тайсоном. Вони у неї — як казкові богатирі.

Ще дуже любить такі магичні перетворення: три місяці знімає «класичний» натюрморт із фруктами, вони гниють, розкладаються. Потім конденсує ці три місяці до трьох хвилин ві-

део — виходить чарівництво. Жахливе трохи чарівництво, та вона все ж таки — з УВА.

А то ще вмостила якусь голу хвойду, а в неї поміж ніг поклала мертвого лебедя. Лебідь розкладався за тим самим сценарієм. Ця Леда брала участь в Українському проєкті на останній Венеційській Бієнале. Пітер Дорошенко, наш чикагський куратор, казав: «Лебідь часто зустрічається в українських піснях». Коли про це розповідали недруги Пінчука, то, справді, уявлявся якийсь жахливий мертвий лебідь, що розкладається, сатанізм якийсь. Зараз побачили — ніякого сатанізму, суцільна казка.

Я навіть закохався. Ходив та все згадував отой останній Будинок привидів на Марсі — з «Марсіанських хронік» Бредбері. А Сем у такому разі — як той хлопчик, останній марсіанин, котрий невідомо звідки з'являється то в одній, то в іншій родині переселенців, де його люблять.

На верхніх поверхах розташувалися зовсім не хлопчики, а такі собі неголені брутальні дядьки, від яких тхне горілкою та війною. На верхніх поверхах гуркоче закільцьований, з усього видно — військово-секретний, «Ешелон» «Синіх супів». Войовничо блищать танкові башти Осмоловського, по-імперському громадіться під самісіньку стелю «Трон» Сергія Шеховцова. Шеховцов, на прізвисько «Поролон», усе робить виключно з поролону. Та трон від того не стає менш величезним та страхотливим. Ще й підсвітив його так зловісно-інфернально. Імперія зла. Зроблена з поролону. Ешелон також, якщо придивитися, якийсь несправжній — комп'ютерна анімація. Маленькі танкові башти — хлопчачі модельки, зовсім іграшкові. Та ігри ці — у війну. Пан Осмоловський, який у дев'яностих викладав тілами соратників відоме слово з

трьох букв на Красній площі, який залазив на пам'ятник Маяковському, тепер розмірковує про необхідність створення національно-свідомого, патріотичного дискурсу. Літо він проводить на російській Півночі, вивчає старовинні іконостаси в дерев'яних церквах. Його серія дерев'яних рельєфів «Хліби», вбудована у формі іконостасу, отримала першу премію Кандинського 2007 року. Удруге, у 2008 році, цю премію дали вже зовсім нібелунгу, Олексієві Беляєву-Гінтовту. Почитайте інтерв'ю з ним в Інтернеті: «Кавказькому пейзажу надасть закінченість колона російських танків». Кримському пейзажу, естонському — підставляй далі по черзі. Цікаво, що Осмоловський на нагородженні 2008 року був присутній та голосно кричав: «Ганьба!» Здалеку, з Києва, — то їхні патріотичні тертя. Іще цікавіше, що гранично далекий від будь-якої політики та досить обережний наш гранд-

[8]. «21 РОСІЯ»
Анатолій Осмоловський
Вироби. 2006
PinchukArtCentre © 2008
Фото: Сергій Іллін

[9]. Володимир Дубосарський
та Олександр Виноградов
Нахнення. 2000
PinchukArtCentre © 2008
Фото: Сергій Іллін

[8-9]

куратор Соловйов із «моря розливаного» російського актуального мистецтва відібрав саме ці роботи. Вони виявилися найяскравішими! От дивно тільки, що Беляєва-Гінтовта немає, але історія з цією премією — зовсім свіжак, грудень 2008-го, а виставка готувалася майже рік.

Старанно уникає будь-якої політики й власник Центру, сам Віктор Пінчук. Настанова у нього загальноєвропейська, культуртрегерська: відбирати найцікавіше, найсвіжіше, інноваційне. Удвічі цікаво, що з того вийшло.

Соловйов, який має неабиякий нюх на оте інноваційне, винюхав саме дух війни. Немає сумніву, що вони з Пінчуком не ставили цього собі за мету. Вийшла дуже професійно зроблена виставка. Відібрано справді найяскравіші російські роботи останніх років. Що ті роботи нам показали — то вже інше питання. Художники — як ті канарки, що їх англійські шахтарі, земляки Сем, беруть до шахти. Птахи першими відчують небезпеку.

Ефектно долучається до цього чоловічого хорору красива, ну, може, трохи розпусна, білявка Олена Ковиліна. Фактурна Ковиліна в мундирі з орденами, такий собі мікст Мерилін Монро та Любові Орлової, хвацько вихиляє з півсклянки горілки, з розмаху б'є цю склянку об стіну та запрошує першого з чоловіків, що трапився, на вальс. Потім — іще півсклянки. Хрясь об стіну!.. Ще вальс... Потім — іще й ще.

Усе по-чесному. Справа, кажуть, закінчилася лікарнею. Відео цих танців, яке демонструється на виставці — документація реального перформансу, що відбувся в Берліні на початку 2000-х.

Занадто академічна у нас такі виставка: треба було б привезти саму Ковиліну, аби вона нам тут газ відчикрижила чи у матроській тільняшці побігала. От чого, а різких, справді актуальних, перформансів нам у нашому актуальному мистецтві бракує. Бачимо їх лише в телевізорі, коли дивимося Верховну Раду. Та хто її зараз дивиться?

Похмуро долучається до цього хорору великий живописець Валерій Кошляков. Кошляков привіз цього разу якісь уламки зі свого величезного проекту «Саркофаг». Асоціюйте що бажаєте, але він робив його вперше 2006 року в Москві, в неосяжних цехах колишньої фабрики «Октябрь». Кашлик, як звуть його друзі-художники, побудував там зі свого улюбленого подраного пакувального гофрокартону тисячометровий символ пострадянського простору, сталкерівську «Зону» без сталкера. Колись величні будівлі руйнувалися на виставці на очах, у багнюці застряв трактор, самотньо іржавів покинутий гвинтокрил. На одну велику стіну проектувалося відео з потягами, що мчали в нікуди зі страшним гуркотом, на іншій висів розклад руху потягів, заляпаний фарбою та багнюкою. До нас при-

[10]. «21 РОСІЯ»
Монро.
Із циклу «Любов Орлова»
2001
PinchukArtCentre © 2008
Фото: Сергій Іллін

[10]

[11]

везли шматочок того великого жаху — й жах вийшов якийсь іграшковий.

Такі самі метафізично-ображені споруди, що руйнуються на очах, будує головний російський інсталятор Петро Бєлий. У Київ він приїхав завчасно та кілька днів будував із помічником свою «Небезпечну зону» з гіпсокартону. Бєлий ще любить побудувати-побудувати, а потім, хрясь — і розбити! У нас нічого не бив, ходив чистенький такий.

Земляк Кошлякова Юрій Шабельников (колись пан Гельман ще зробить виставку «Ростовські!») побудував похмуро-чесну інсталяцію «Солдатам труда»: величезні темні малюнки токарних станків та п'ятикутна зірка з недопалків на підлозі. У 1990-х роках Шабельников, який перебрався до Москви, пропонував у галереї з'їсти самого Леніна — зробив його на повен зріст із чогось кондитерського та дав з'їсти тусовці. Зараз — чесний та похмурий гімн праці.

Ще є такий дивний хлопець Олексій Калліма, з самого Грозного. Каже, що не чеченець, але дуже схожий. Свідомо косить під них, та й малює здебільшого бойовиків в адідасах. Росіяни

тримають його з політкоректності, запрошують на всі найважливіші виставки. На відкритті Першої московської бієнале 2005 року Калліма робив настінний розпис просто на стіні колишнього Музею Леніна. Сюжет той самий: чеченець в акробатичному стрибку перерізає горлянку російському сержантові. Нам привезли щось трохи спокійніше: велике панно «Терек — Челсі». Грозненська футбольна команда «Терек» (із Першої ліги!) якимось незбагненним чином у 2004 році виграла Кубок Росії. Ну не міг Калліма не створити величезного епосу чеченського народу з цього приводу! Як «Терек» колись обов'язково зустрінеться з «Челсі» й обов'язково переможе. Калліма й рахунок написав — 6:2. Не міг і старий тіфозі Соловйов не відібрати цього епохального твору на виставку. Панно експонується в окремій, спеціально затемненій залі — воно написане флуоресцентними фарбами й буквально світиться в темряві.

Та що там футбол у маленькій темній кімнаті! Поруч на три величезні зали гримкотить «Останнє повстання» АЕС + Ф. Гримкотить, соргу, — там лунає Вагнер. І під Вагнера йде

[11]. «21 РОСІЯ»
Петро Бєлий
Небезпечна зона. 2008
PinchukArtCentre © 2008
Фото: Сергій Іллін

[12]

[13]

[12]. «21 РОСІЯ»
АЕС+Ф. Панорама 1
із циклу «Останнє повстання - 2»
2006
© АЕС+Ф. Надано Галересю
«Тріумф» (Москва)
PinchukArtCentre © 2008
Фото: Сергій Іллін

суцільна мочилівка: дітлахи-модельки нищать одне одного якимись фантастичними бластерами-шмастерами, ріжуть кинджалами. Та ніхто не вмирає. Інфантильно-інфернальна комп'ютерна гра, що виросла на очах у тризалову гіперреальність. Ця гіперреальність зараз охопила весь світ, діти — вже трохи кіборги, скоро почнуть нищити тридцятирічних стариганів — почитайте хоча б їхнього київського гуру Ульянова.

АЕС-и зараз — найпопулярніші російські художники. З останнього венеційського бієнале, де вони представляли Росію, саме це «Повстання» купила Tate Gallery. Нам на виставку з великою засторогою жадливий шедевр надала найбагатша московська галерея «Тріумф». АЕС-и все хвилювалися: чи повернеться, чи не заарештують?

Усе це дуже повчально й цікаво. І я не бачу іншого українського куратора, хто міг би зробити це краще за Олександра Соловйова. Куратором виставки Сем Тейлор-Вуд був досвідчений Петро Дорошенко. Ну, а Віктор Пінчук — він уже, мабуть, думає про Український проект на Венеційську бієнале-2009. Сидить у своєму хмарочосі на Шовковичній, не йде спати, думає. Яюсь проходив уночі мимо — бачив світло у вікнах...

[14]

[13]. «21 РОСІЯ»
Олексій Калліма
Терек – Челсі. 2005
PinchukArtCentre © 2008
Фото: Сергій Іллін

[14]. «21 РОСІЯ»
Володимир Дубосарський
та Олександр Виноградов
Beatles у Москві. 2004
PinchukArtCentre © 2008
Фото: Сергій Іллін

[15]

[16]

У Project Room представлена серія робіт молодого японського фотографа Кеїти Сугіури (Keita Sugiura) під назвою «Темний Ліс». Кеїта народився в 1980 р. Працює та мешкає в Токіо. 2008 року він отримав бронзову нагороду на щорічному арт-ярмарку GEISAI # 11 (Токіо, Японія), організованому відомим художником Такаші Муракамі (Takashi Murakami). Проведення першої персональної виставки молодого художника в PinchukArtCentre є особистим призом-нагородою від Віктора Пінчука, який був членом фінального журі GEISAI. ■

[15-16]. Виставка Кеїти Сугіури
Темний ліс. 2008
Фотографія
PinchukArtCentre © 2008
Фото: Сергій Іллін